

Historie filtračních zařízení zn AQUEL (200, 400 ad.) na českém trhu

(k 31.3.2006)

Protože celá záležitost okolo těchto filtračních zařízení je pro laika dost nepřehledná, popisují dále celou historii uvádění těchto zařízení (nejen řady Aquel 200, ale i dalších) na český trh, jak je mně a mým kolegům ve Státním zdravotním ústavu známa.

Zařízení na doupravu pitné vody u spotřebitele („vodní filtry“) se objevila na českém trhu po roce 1990. Zčásti šlo o tuzemské, z větší části o dovážené výrobky, které všechny pracovaly na principu mechanické filtrace, sorpce na aktivním uhlí, výměny iontů na iontoměničích, oxidace atd. či kombinace těchto postupů – tzn. že z vody podle svého principu odstraňovaly mechanické částice, selektivně některé látky, pachotvorné látky nebo bakterie. Podle zákona č. 20/1966 Sb. musely být všechny tyto výrobky před uvedením na trh schváleny rozhodnutím Hlavního hygienika ČR. Schválení Hlavního hygienika obvykle předcházelo testování a posouzení přístroje odborným hygienickým pracovištěm (Státním zdravotním ústavem v Praze, od roku 1996 též vybranými krajskými hygienickými stanicemi). Až do roku 1999 se nejednalo o zařízení na bázi reverzní osmózy – tento druh zařízení odstraňuje z vody prakticky veškeré přítomné látky a produkuje „ultračistou“ vodu (vhodnou pro technické nebo laboratorní účely, ale nikoliv pro pitné účely).

V roce 1999-2000 se poprvé pokusilo několik firem požádat o schválení zařízení na bázi reverzní osmózy. Na základě testování zařízení italské firmy Euroimpex vydala Krajská hygienická stanice (KHS) Hradec Králové v červenci 1999 posouzení (pro firmu Nobel Corporation Bohemia s.r.o., Liberec) se závěrem „...není dosaženo minimální hodnoty tvrdosti ani obsahu vápníku. Toto zařízení lze doporučit k doupravě pitné vody za předpokladu, že nebude jediným zdrojem pitné vody pro zásobování jeho uživatele“. (Tehdy platná norma ČSN 757111 „Pitná voda“ požadovala určité minimální obsahy vápníku a tvrdosti (= suma vápníku a hořčíku). Vápník a hořčík jsou látky, o nichž víme, že jejich určitý minimální obsah v pitné vodě je nezbytný z hlediska ochrany zdraví.) Na základě této expertizy vydal Hlavní hygienik firmě Nobel Corporation Bohemia s.r.o. dne 6.1.2000 závazný posudek, ve kterém souhlasil s dovozem filtračního zařízení F-350 Compact (+ UV lampa) od italského výrobce a obdobného zařízením Nobel 2000 od korejského výrobce „pro doupravu pitné vody určené na vaření a k přípravě pokrmů a nápojů včetně textu příbalových letáků“.

Firma Nobel však přestala již v průběhu roku 2000 působit a její nástupkyní se stala firma Aquel Bohemia s.r.o., Nad školou 1387, 46311 Liberec 30, později se sídlem Vesecká 97, 460 06 Liberec 6 (dále jen firma „Aquel“), pravděpodobně – alespoň částečně – se stejným personálním obsazením a se stejným sortimentem výrobků. Firma Aquel si nechala filtr od italského výrobce Euroimpex (pod obchodním názvem Aquel 400) posoudit na KHS Brno a protože „kromě snížené mineralizace nebyly zjištěny jiné zdravotní závady“, obrátila se firma Aquel v září 2000 (s doplněním v říjnu 2000) na Hlavního hygienika s žádostí o schválení dovozu tohoto filtru.

Hlavní hygienik ČR – vzhledem k tehdy platným předpisům (norma na pitnou vodu nedefinovala vápník a hořčík jako ukazatele s nejvyšší meznou hodnotou, ze kterých by nešlo udělit výjimku; navíc tehdy neexistovaly hygienické požadavky na vodní filtry definované na úrovni zákona) – vydal 13.11.2000 firmě Aquel závazný posudek, ve kterém souhlasí s dovozem filtračního zařízení Aquel 400 (viz **příloha 1**). Stalo se tak na základě odborného posudku Krajské hygienické stanice v Brně zn. 370-212.2/2000 ze dne 11.9.2000 (viz dále). Protože si však byl vědom rizika pití demineralizované vody, omezil užití pouze na „doupravu pitné vody na pitnou vodu určenou k vaření a přípravě pokrmů a nápojů“ – tedy případy, kdy je voda požívána po určitém obohacení minerálními látkami. Navíc součástí

tohoto schválení bylo i schválení příbalového letáku s návodem pro zákazníka s upozorněním, že „filtrát nelze použít pro přípravu kojenecké stravy a jako trvalý a jediný zdroj pitné vody, z důvodů nepřítomnosti významných minerálních složek“ (viz **příloha 2** – dopis Hlavního hygienika ČR krajskému hygienikovi v Liberci ze dne 22.6.2001 s přílohou).

Zde je nutné zdůraznit, že Hlavní hygienik (za výše uvedených omezujících podmínek) schválil pouze filtr Aquel 400, ale nikdy ne jiné typy této řady výrobků (viz **příloha 3** – dopis Hlavního hygienika ČR panu Šromovi ze dne 29.9.2003). Typ Aquel 400 se skládá z mechanického filtru, filtru s aktivním uhlím, modulu reverzní osmózy, opčně dolomitické patrony (která je však jen obchodním trikem, protože zpětné obohacení demineralizované vody potřebnými prvky je méně než symbolické a v žádném případě dostatečné) a UV-lampy, která zajišťuje mikrobiální nezávadnost vody. Pokud bylo zařízení Aquel zkoušeno nebo provozováno bez UV-lampy (např. typ Aquel 200), opakovaně se vyskytovaly problémy s mikrobiologickou kvalitou vody, protože tento druh filtrů nejen že bakterie z vody efektivně a bezpečně neodstraňuje, ale navíc umožňuje pomnožení bakterií na svých vnitřních površích.

Od 1.1.2001 vstoupily v platnost nové hygienické předpisy týkající se pitné vody a výrobků pro styk s pitnou vodou, které již reagovaly rovněž na problematiku filtrů na bázi reverzní osmózy (zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, vyhláška MZ č. 376/2000 Sb., kterou se stanoví požadavky na pitnou vodu, a vyhláška MZ č. 37/2001 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou a na úpravu vody). Po tomto datu podléhají všechny výrobky určené ke styku s pitnou vodou ověření zdravotní bezpečnosti (zdravotní nezávadnosti) podle § 5 zákona č. 258/2000 Sb. a vyhlášky č. 37/2001¹ Sb. – výrobce či dovozce si musí před uvedením výrobku na trh ověřit, zda výrobky odpovídají stanoveným požadavkům a pokud neodpovídají, nesmí je uvést na trh. Podle těchto novelizovaných předpisů by již přístroje Aquel (v kvalitě předložené ke schválení koncem roku 2000) nemohly být po 1.1.2001 „schváleny“ (kladně ověřeny) pro úpravu pitné vody, protože vyhláška č. 37/2001 Sb. (v příloze č. 1, bod 14) již striktně vyžaduje, aby zařízení na úpravu vody v místě spotřeby (tedy tzv. „vodní filtr“) nesnižovalo obsah vápníku a hořčíku v pitné vodě o více než 10 % anebo – v případě použití technologie snižující obsah těchto prvků – aby v upravené vodě byl určitý minimální obsah vápníku a hořčíku, který je definován ve vyhlášce na kvalitu pitné vody²: vápník nejméně 30 mg/l; hořčík nejméně 10 mg/l.

Zákon č. 258/2000 Sb. zároveň stanovil výrobcům či dovozcům výrobků pro styk s pitnou vodou, které získaly před 1.1.2001 schválení Hlavního hygienika, přechodné období od 1.1.2001 do 30.6.2002, během kterého si měli dovozci (výrobci) ověřit, zda tyto výrobky odpovídají novým požadavkům. Pokud se během tohoto období nepodařilo uvést výrobky do souladu s novými předpisy, muselo se nejpozději k 1.7.2002 přestat s jejich výrobou či dovozem (pro účel úpravy pitné vody či styk s pitnou vodou) – k tomuto datu také pozbyly platnosti všechny závazné posudky Hlavního hygienika na výrobky pro styk s pitnou vodou vydané před 1.1.2001. K 1.7.2002 pozbyl tedy platnosti i závazný posudek na filtr Aquel 400 ze dne 13.11.2000. Protože si firma Aquel nenechala po 1.1.2001 ověřit, zda ostatní typy řady Aquel (100, 200, 300 a 500) odpovídají zákonu č. 258/2000 Sb., a protože ani neměla na tyto typy závazný posudek Hlavního hygienika ČR vystavený před 1.1.2001, uváděla filtry Aquel 200 (100, 300 a 500) na trh v rozporu se zákonem o ochraně veřejného zdraví. I kdyby si

¹ Vyhláška č. 37/2001 SB. byla s platností od 15.11.2005 nahrazena vyhláškou č. 409/2005 Sb.

² Původně šlo o vyhlášku č. 376/2000 Sb., která byla v platnosti od 1.1.2001, ale od 1.5.2004 byla nahrazena Vyhláškou MZ č. 252/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody. Minimální hodnoty vápníku i hořčíku jsou však v obou citovaných předpisech shodné.

nechala firma Aquel ověření tehdy provést, nemohly by tyto výrobky bez podstatné úpravy splnit požadavky nových předpisů.

Po zahájení správního řízení se firma Aquel hájila tím, že se domnívala, že schválením filtru Aquel 400 došlo zároveň i ke schválení filtru Aquel 200 a dalších nižších typů této řady, protože komponenty nižších řad jsou obsaženy v typu Aquel 400. Tuto domněnku však Státní zdravotní ústav i Ministerstvo zdravotnictví striktně odmítly, protože se evidentně jednalo o výrobky s jinými užitnými vlastnostmi – především díky absenci UV lampy hrozilo u Aquelu 200 reálné riziko bakteriální kontaminace upravené vody, jak zjistila KHS Brno a uvedla to do svého odborného posudku pro firmu Aquel v září 2000 (viz dále). Přestože tedy firma Aquel nejméně od září 2000 věděla o zdravotní závadnosti zařízení Aquel 200, uváděla ho i nadále na trh – proto nelze přijmout tvrzení firmy o „neúmyslném jednání“ nebo „informačním šumu“.

Při jednom ze soudních jednání, která probíhala ve věci zařízení Aquel 200 v roce 2004 a kdy SZÚ působil v roli soudního znalce, bylo soudu – jako doklad o tom, že všechny typy přístrojů zn. Aquel byly „v pořádku“ a ve shodě v příslušnými předpisy – předloženo prohlášení o shodě (podle zákona č. 22/1997 Sb. v platném znění), které si firma Aquel vystavila dne 1.3.2000 na celou řadu filtrů Aquel a ve kterém se uvádí, že k posouzení shody byly (mimo jiné) použity „protokoly a analýzy pod č. 370-212.2/2000 z testování KHS Brno“ (viz příloha 4). Toto prohlášení o shodě je – co do informace o zdravotní bezpečnosti jmenovaných výrobků i co do věcné správnosti – však velmi zavádějící a to z následujících důvodů.

KHS Brno totiž posuzovala pouze typ Aquel 400 a navíc nebyla autorizována podle zákona 22/1997 Sb., aby mohla vydávat podklady k prohlášení o shodě podle tohoto zákona. Proto se SZÚ obrátil na Zdravotní ústav se sídlem v Brně s dotazem, jaké posudky prováděla Krajská hygienická stanice v Brně pro firmu Aquel Bohemia. (Pro vysvětlení: na základě ustanovení § 86 zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, byly ke dni 1. ledna 2003 rozděleny Krajské hygienické stanice na dvě různé instituce: na Krajské hygienické stanice jako orgány ochrany veřejného zdraví a na Zdravotní ústavy jako zdravotnická zařízení poskytující služby; Zdravotní ústav se sídlem v Brně je „nástupcem“ té části bývalé KHS, která prováděla testování a posuzování výrobků.)

Zde si SZÚ ověřil, že KHS Brno posuzovala pro firmu Aquel Bohemia pouze zařízení na doupravu vody zn. Aquel 400 (viz příloha 5 – kopie posudku zn. 370-212.2/2000 ze dne 11.9.2000, která pak sloužila jako podklad pro vydání rozhodnutí Hlavního hygienika ČR na zařízení Aquel 400 ze dne 13.11.2000). Když se počátkem roku 2001 obrátila firma Aquel Bohemia na KHS Brno s žádostí, aby „rozšířila své stanovisko na zařízení Aquel 400 pro další typy zařízení“, KHS toto odmítla s odůvodněním, že firma Aquel Bohemia neplní podmínky informování zákazníků podle požadavku předchozího stanoviska (viz příloha 6 – kopie dopisu krajského hygienika Brněnského kraje zn. 68-212.2/2001 ze dne 20.2.2001). Další písemný kontakt mezi KHS Brno a firmou Aquel Bohemia již neproběhl, stejně jako se zde neuskutečnilo již žádné testování zařízení zn. Aquel. Pravost obou dokumentů lze ověřit a další případné informace získat ve Zdravotním ústavu se sídlem v Brně (Gorkého 6, 60200 Brno; ředitel RNDr. B.Pokorný, CSc.).

Protože se SZÚ v létě 2005 opět setkal s pokusem firmy Aquel Bohemia tyto posudky dezinterpretovat (citují z dopisu pana Beneše, majitele firmy Aquel Bohemia, ze dne 28.7.2005: „...Proto jsme nechali testovat AQUEL 400 a AQUEL 400 bez UV lampy (pod obchodním názvem AQUEL 200). V obou případech jsme splnili podmínky vyhlášky pro pitnou vodu ČSN 757111 a tudíž mohli začít prodávat. Vaše citace týkající se nutnosti trvalého provozu UV lampy je vytržena z kontextu, jelikož AQUEL 400 je určen pro

bakteriologicky závadnou vodu a je logické, že musí být v trvalém provozu UV lampa. Tato informace je také pouze v příbalovém letáku pro AQUEL 400, nikoliv pro AQUEL 200. U vodovodních řadů je převážně voda bakteriologicky nezávadná, takže není potřeba u našeho způsobu zapojení UV lampa. Z Vašich tvrzení je jasné, že jste neviděl protokoly o zkouškách týkajících se AQUEL 400 se zapnutou i vypnutou UV lampou č. H-I/5 (4706-11)00, posouzení a hodnocení z KHS Brno ze dne 11.9.2000 pod zn. 370-212.2/2000. Výsledky mikrobiologického znečištění v obou případech splnili podmínky pitné vody dle normy ČSN 757111. Na základě těchto výsledků jsme nikdy nepochybovali o našem správném rozhodnutí prodeje AQUEL 200...“), obrátil se s žádostí o stanovisko na paní MUDr. Libuši Prokopovou, která tehdy za KHS Brno zakázku zpracovávala, hodnotila výsledky a psala závěrečný protokol. Její dopis ze dne 3.10.2005 (viz příloha 6a) jasně vyvrací tuto nesmyslnou konstrukci majitele firmy.

Z těchto dokumentů je mimo jiné zřejmé, že

- a) Krajská hygienická stanice v Brně neprováděla pro firmu Aquel Bohemia testování a posuzování jiného zařízení než Aquel 400.
- b) Krajská hygienická stanice v Brně v závěru svého posudku na zařízení Aquel 400 výslovně upozornila, že tento typ zařízení na úpravu vody lze provozovat pouze s UV-lampou („Vzhledem k výsledkům mikrobiologických analýz po stání bez UV dezinfekce je nutno do návodu pro uživatele uvést požadavek přesného dodržování návodu s trvalým provozem UV lampy.“), což firma Aquel prodejem zařízení Aquel 200 vědomě nedodržovala.
- c) Firma Aquel své prohlášení o shodě antidatovala, protože v prohlášení citovaný protokol KHS Brno byl vystaven až 11.9.2000, tedy až půl roku po vydání prohlášení o shodě (1.3.2000).

Při dalším ze soudních jednání předložila firma Aquel – opět jako doklad, že všechny její zařízení byla a jsou z hygienického hlediska v pořádku – dopis Hlavního hygienika ČR zn. HEM-3244-7.11.03/33916 ze dne 4.12.2003 (viz příloha 7). Dopis konstatuje, že firma Aquel dovážela a distribuovala bez příslušného povolení zařízení Aquel typu 50, 100 a 200 a že jí za to byla ve správním řízení uložena pokuta (konstatování, že si firma „vyložila nesprávně právní předpis“ nutno z výše uvedených důvodů odmítnout). Závěrem pak dopis uvádí, že „poté, co firma na naši výzvu zajistila podle současné právní úpravy provedení o ověření podle vyhlášky č. 37/2001 Sb. ... odstranila tak dodatečně formální vadu prodeje a nebyl dán důvod k zákazu prodeje zařízení Aquel s typovým označením 50, 100 a 200“. Toto konstatování však nelze v žádném případě chápat tak, že se (zpětně) potvrdilo, že typ Aquel 200 byl od počátku v pořádku a nezávadný. Testování („ověření podle vyhlášky č. 37/2001 Sb.) probíhalo v laboratořích KHS Liberec na přelomu jara/léta 2002 a to na zařízení, které se ve své funkci (možnost obtoku osmotické membrány) podstatně lišilo od typů uváděných na trh předtím, protože jinak by nebylo možné splnit požadavky vyhlášky č. 37/2001 Sb. I když výrobek předložený k ověření díky „specifické úpravě“ (90 % by-pass – viz dále) formálně požadavkům nové vyhlášky vyhověl, nelze tento výsledek v žádném případě vztáhnout zpětně na zařízení Aquel 200 prodávané v letech 2000-2001, protože se funkčně jednalo o jiný výrobek. Tvrzení o „dodatečném odstranění formální vady prodeje“ se mohlo možná vztahovat nanejvýše na výrobky distribuované od léta 2002. Ale i o tom lze pochybovat, protože z mnoha dostupných výsledků rozborů vody upravené přístroji zn. Aquel, které SZÚ zaslali majitelé těchto přístrojů, Česká obchodní inspekce nebo je SZÚ sám prováděl (v roli pověřeného soudního znalce) v rámci některých soudních sporů, ukazují, že upravená voda neodpovídá požadavkům na pitnou vodu nebo požadavkům vyhl. č. 37/2001 Sb. a že tedy firma Aquel uváděla na trh jinak upravené výrobky než jaké předložila k testování na KHS Liberec.

I když povědomí o zdravotním riziku pitné vody s nízkým obsahem vápníku a hořčíku existuje mezi hygieniky a vodohospodáři nejméně od 60. let 20. století, v roce 2000 chybělo souborné zpracování a zhodnocení dostupných vědeckých poznatků, které by sloužilo proti argumentaci zastánců reverzní osmózy. Proto Státní zdravotní ústav (SZÚ) zpracoval koncem roku 2000 dvě studie („Zdravotní rizika pití demineralizované vody“, „Zdravotní význam „tvrdosti“ pitné vody“), které sloužily pro formulaci nových hygienických požadavků na pitnou vodu v předpisech platných od 1.1.2001. Tyto zčásti nyní aktualizované studie jsou dostupné na webovských stránkách SZÚ (www.szu.cz/voda/ v rubrice dokumenty).

Od podzimu 2000 se na SZÚ obracel stále větší počet osob i organizací, znepokojených šířením tohoto typu filtrů, a žádal o stanovisko k této problematice. Toto stanovisko, určené odborné i laické veřejnosti, ve kterém byla popsána zdravotní rizika, bylo vydáno 12.3.2001 (viz příloha 8 – Stanovisko Národního referenčního centra pro pitnou vodu k přístrojům na úpravu pitné vody na bázi reverzní osmózy, nanofiltrace a destilace). Vzhledem k novým předpisům i odborným poznatkům SZÚ toto stanovisko aktualizoval v roce 2005 (viz příloha 9 – Aktualizované stanovisko Národního referenčního centra (NRC) pro pitnou vodu k zařízením na úpravu pitné vody na bázi reverzní osmózy; zn. CHŽP-412/05c ze dne 9.12.2005; stanovisko lze nalézt na www.szu.cz/chzp/voda/).

Důvodem ke znepokojení veřejnosti byl nejen fakt samotné nevhodnosti používání demineralizované vody jako vody pitné, ale především způsoby, jakými dealeři firmy Aquel či představitelé firmy samotné své výrobky prezentovali a nabízeli zákazníkům. Většina zákazníků byla ke koupi ze strany dealerů získána:

- a) poskytnutím nedostatečných informací (většina klientů byla např. se skutečností, že takto upravená voda nemá sloužit jako jediný zdroj pitné vody, seznámena až po podepsání kupní, resp. leasingové smlouvy);
- b) velmi podivnou prezentací kvality vlastní vody klientů pomocí elektrolýzy vody (je popsána v příloze našeho stanoviska ze dne 12.3.2001), kterou – pokud by vůbec nebyla právně klasifikována jako klamání spotřebitele – nutno považovat minimálně za krajně neetickou;
- c) propagačními letáky a články, ve kterých byla záměrně zkreslena či zveličena zdravotní rizika z pitné vody (jeden příklad – leták „Jak se upravuje voda, aby nezpůsobovala smrt?“ – uvádíme v příloze 10; další příklady můžeme poskytnout).

Na jaře 2001 vyšla o této problematice řada článků v denním tisku, „přesvědčovacím metodám“ dealerů se věnoval i jeden z pořadů televize Nova. Firma Aquel se v té době obrátila na ředitele SZÚ s žádostí, abychom se přestali vyjadřovat k této problematice, a když neuspěla, zveřejnila v květnu 2001 otevřený dopis, ve kterém zpochybňovala práci SZÚ. Na toto osočení reagoval SZÚ otevřeným dopisem ze dne 12.11.2001 (viz příloha 11), ve kterém se snažil uvést na pravou míru polopravdivé či nepravdivé informace firmy Aquel.

V červnu 2001 poskytl SZÚ odborné stanovisko k přístrojům zn. Aquel leasingové společnosti Corfina a.s. (viz příloha 12), která se na něj obrátila dopisem ze dne 6.6.2001 poté, co se na ni začali ve větším počtu obracet nespokojení zákazníci. Potom údajně došlo ze strany této leasingové společnosti k ukončení spolupráce s firmou Aquel (uvedeno v dopise firmy Aquel ministryni zdravotnictví z července 2003).

Za zdravotními riziky používání osmotické (demineralizované) vody, jak je uvádí ve svých stanoviscích ze dne 12.3.2001 a 9.12.2005, si SZÚ stojí. Ještě v roce 2001 jsme se

domnívali, že pokud člověk používá tuto vodu „normálně“ jako pitnou vodu, nemůže dojít k akutnímu poškození zdraví (nevpije-li najednou několik litrů této vody) a že pro vznik uvedených obtíží nutno předpokládat dlouhodobou pravidelnou konzumaci. Bohužel zkušenosti některých osob, které pily demineralizovanou vodu z filtrů Aquel a jejichž svědectví má SZÚ k dispozici, naznačují, že k patologickým projevům nesoucím známky akutní hořčičkové a asi i vápníkové deficiencie (křeče, abnormální únava, srdečně-cévní poruchy ad.) může dojít již po několika (4-5) týdnech nebo měsících expozice; zřejmě jde o osoby s již hraničním deficitem hořčíku (vápníku). Vzácně může zřejmě dojít též k vážnému akutnímu onemocnění z nedostatku sodíku v tělních tekutinách (hyponatremie – „otrava“ vodou), které se projevuje velkou ochablostí, slabostí a může vyústit až k poruchám či ztrátě vědomí.

Ohledně situace po 30.6.2002, kdy plně vstoupil v platnost zákon č. 258/2000 Sb. a vyhláška MZ č. 37/2001 Sb. o hygienických požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou (a zároveň pozbylo definitivně platnosti schválení (rozhodnutí) Hlavního hygienika ČR z roku 2000 na Aquel 400), je SZÚ známo to, že firma Aquel se před tímto datem snažila uzpůsobit své filtry tak, aby vyhovovaly novým požadavkům a zachovávaly minerální složení upravované vody. (To při principu reverzní osmózy lze dosáhnout pouze tím, že je větší část (u většiny vod s průměrnou či nižší přirozenou mineralizací pak téměř 100 %) upravované vody vedena obtokem mimo filtr, zařízení pak v podstatě pozbývá smyslu a zákazník má na výstupu ze zařízení prakticky tu samou vodu jako před úpravou.)

Testování probíhalo v laboratořích KHS Liberec (dnes Zdravotní ústav se sídlem v Liberci), které o tom vydaly *Protokol o zkoušce č. PBU-19/2002 (vystaveným oddělením laboratoří KHS Liberec dne 26.6.2002)*. Z informací, které SZÚ tehdy poskytl vedoucí laboratoří KHS Liberec Ing. Parma, a i ze samotného protokolu je patrné, že zařízení Aquel bylo schopné splnit požadavky vyhlášky č. 37/2001 Sb. pouze v případě, že průtok by-passem byl nastaven na hodnotu 90 % (90 % vody vstupující do zařízení obtékalo filtry a jen 10 % proudu vstupní vody bylo vedeno přes filtrační elementy a osmotickou membránu), což znamená, že ze zařízení vytékala z 90 % stejná voda, která do něho vstupovala. Cituji z protokolu: „*Při vlastním testování byl obtok nastaven na poměr 1:9 (1 díl vyčištěné vody : 9 dílům vody vstupní) tj. byl otevřen na maximum z důvodu velmi nízké tvrdosti vstupní (testovací) vody.*“ Je samozřejmě otázkou, zda takto upravené zařízení odpovídalo předložené dokumentaci a návodu k použití (domnívám se, že nikoliv) a zda se tímto „detailem“ tehdy posuzovatelé vůbec zabývali (z protokolu to nevyplývá).

Jestliže tedy dnes firma Aquel tvrdí, že její výrobky mají kladný posudek (o naplnění vyhlášky č. 37/2001 Sb. a splnění požadavků zákona č. 258/2000 Sb.) a odvolává se na testování v laboratořích KHS Liberec, pak je nutné zdůraznit, že toto kladné posouzení se vztahuje pouze na zařízení Aquel, kterým z 90 % protéká vstupní voda obtokem okolo filtrů a vytéká v nezměněné podobě ven a jen 1/10 vstupní vody prochází úpravou – což samozřejmě nekoresponduje s tvrzením firmy o téměř stoprocentní účinnosti „čištění“.

Vzhledem k výše uvedené skutečnosti se firma Aquel protokolem o tomto testování svým dealerům ani zákazníkům raději nechlubila a jako „doklad“ o úspěšném testování předkládala dopis KHS Liberec ze dne 30.7.2002, který podle ředitele KHS Liberec MUDr. Valenty s výsledky testování vůbec nesouvisel, ale vztahoval se k situaci před testováním, kdy firma uváděla na trh typ Aquel 200 bez příslušných povolení (MUDr. Valenta, osobní sdělení, 1.2.2006). Dopis KHS Liberec ze dne 30.7.2002 tedy nemohl být chápán jako doklad, že filtry Aquel odpovídají hygienickým požadavkům podle zákona č. 258/2000 Sb. (dále jen „zákon“) a vyhlášky č. 37/2001 Sb., protože pouze konstatoval, že společnost Aquel „splnila

požadavky § 5 odst. 2 zákona“ (čili že si nechala výrobky otestovat), ale už neříká nic o tom, jak test dopadl a zda výrobky odpovídají hygienickým požadavkům podle § 5 odst. 1 zákona (popř. za jakých podmínek odpovídají). Tento dopis neobsahuje žádné hodnocení filtrů Aquel. Viz příloha 13.

Přesvědčení, že distribuované výrobky Aquel neodpovídají stanoveným hygienickým požadavkům, lze dále opřít o doklady (ve formě výsledků rozborů vody upravené těmito přístroji) získané od některých majitelů těchto přístrojů v letech 2002-2005. Vyplývá z nich, že upravená voda neodpovídá požadavkům na pitnou vodu nebo požadavkům vyhl. č. 37/2001 Sb. Z hlediska dodržování zákona o ochraně veřejného zdraví pak ani není důležité, co firma Aquel nechala otestovat jako „vzorově upravený“ výrobek, ale jaké výrobky skutečně uváděla a uvádí na trh. Všechno nasvědčuje tomu, že firma na trh stále uváděla výrobky, které hygienickým požadavkům neodpovídaly.

Názor SZÚ, že do roku 2005 distribuovaná zařízení³ zn. Aquel neodpovídala platným předpisům, vychází rovněž z vlastních dokumentů firmy Aquel, které firma na jaře 2005 zaslala Ministerstvu zdravotnictví ČR a které ministerstvo postoupilo Státnímu zdravotnímu ústavu k posouzení. Např. z „Vnitřního technického předpisu“, kterým firma definuje „zásady montáže, seřízení, dezinfekce, oprav, servisních výměn a kontroly funkčnosti filtračních zařízení Aquel“ je zcela zřejmé, že pracovníci firmy nemají potřebné znalosti o chemismu vody, funkci zařízení a hygienických požadavcích na tato zařízení a že společnost Aquel nemůže proto vůbec zaručit, že její výrobky splňují požadavky vyhlášky č. 37/2001 Sb. SZÚ o této skutečnosti neprodleně (v květnu 2005) informoval jak Ministerstvo zdravotnictví, tak i Českou obchodní inspekci, která ho žádala o vyjádření k obdržným stížnostem osob, které si zařízení Aquel zakoupily.

Vzhledem k pochybnostem o distribuovaných výrobcích firmy Aquel Bohemia s.r.o. uložilo Ministerstvo zdravotnictví počátkem března roku 2005 Krajské hygienické stanici Libereckého kraje provést státní zdravotní dozor u této firmy. KHS dozor vykonala dne 17.3.2005 a zaslala kopii zprávy o výsledku státního zdravotního dozoru na MZ (zn. 1815/16/05/212.2 ze dne 23.3.2005).

Zpráva o dozoru provedeném KHS Liberec se opírala o její vlastní posouzení z roku 2002 (viz výše) a jestliže konstatovala, že předložená dokumentace je v pořádku, týká se to opět jen a pouze výrobku jediného přístroje testovaného s 90% by-passem. Šetření KHS Liberec, jak je ve zprávě uvedeno, se bohužel vůbec nezabývalo návodem k použití a dalšími materiály poskytovanými firmou zákazníkům.

Na základě tohoto šetření (a na základě žádosti firmy Aquel) zaslal Hlavní hygienik ČR dne 20.7.2005 firmě Aquel dopis (č.j. HEM-3244-4.7.05-24027; viz příloha 14) následujícího znění:

„Ministerstvo zdravotnictví se zabývalo z Vašeho podnětu podmínkami uvedení filtračních zařízení Aquel 200, Aquel 400 a Aquel Energy... na trh v České republice...“

Ministerstvo zdravotnictví svou kontrolní činností shledalo, že předmětné výrobky byly uvedeny právem na trh, když splnily všechny formální podmínky, které právní předpisy pro jejich uvedení na trh požadují. Jedná se zejména o § 5 zákona č. 258/2000 Sb....“

Ministerstvo zdravotnictví současně konstatuje, že předmětné výrobky musí splňovat požadavky na bezpečné výrobky podle zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků... a podle zvláštních právních předpisů (zde zákon o ochraně veřejného zdraví) po celou dobu svého setrvání na trhu. Za splnění všech hledisek bezpečnosti výrobků odpovídá jejich výrobce...“

³ Těžko říci, zda se to týkalo naprosto všech prodaných přístrojů nebo jen jejich podstatné části. Každopádně všech několik desítek výsledků, které měl SZÚ k dispozici, svědčilo o tom, že výrobky požadovaným hygienickým předpisům nevyhovují.

Ministerstvo zdravotnictví vykonalo svou „kontrolní činnost“ prostřednictvím dozoru KHS Liberec (viz výše), což znamená, že „předmětné výrobky⁴...splnily všechny formální podmínky“ pouze v úpravě 90% obtoku zařízení pomocí by-passu a jen na tuto úpravu lze vyjádření KHS Liberec i MZ vztahovat. Tuto podstatnou skutečnost, bohužel, stovkám (potenciálních či skutečných) zákazníků, kterým se firma Aquel tímto dopisem prokazovala jako dokladem o „nezávadnosti“ či „schválenosti“ jejich výrobků, už nikdo nesdělil.

Dnem 15.11.2005 vstoupila v platnost kompletní novela vyhlášky č. 37/2001 Sb. (pod č. 409/2005 Sb.) o hygienických požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou a na úpravu vody, která mimo jiné upravila a zpřísnila požadavky na zařízení typu reverzní osmózy. Odvolávat se proto (ve vztahu k výrobkům zn. Aquel distribuovaným po 15.11.2005) na jakékoli vyjádření či „schválení“ učiněné před tímto datem podle staré vyhlášky (č. 37/2001 Sb.) je zcela bezpředmětné.

Podle informací z MZ firma Aquel ke dni 31.3.2006 nepředložila ani KHS Liberec, ani MZ dosud žádný doklad o tom, že by její výrobky odpovídaly nově stanoveným hygienickým požadavkům.

Závěr:

- 1) Zařízení na úpravu pitné vody zn. Aquel 400 bylo (s určitými omezujícími podmínkami) schváleno rozhodnutím Hlavního hygienika ČR v listopadu 2000 a do 30.6.2002 (kdy skončila platnost rozhodnutí) bylo možné tento výrobek prodávat v souladu se zákonem o péči o zdraví lidu.
- 2) Zařízení na úpravu pitné vody zn. Aquel 200 nebylo nikdy Hlavním hygienikem ČR schváleno a jeho prodej v období let 2000 až 2002 (červen) byl v rozporu se zákonem o péči o zdraví lidu. Nešlo přitom o žádnou „formální vadu prodeje“, protože tento výrobek byl funkčně nezpůsobilý stabilně produkovat vodu v kvalitě vody pitné (především po stránce mikrobiologické). Firma Aquel si byla tohoto nedostatku plně vědoma již od září roku 2000, kdy obdržela posudek a výsledek testování z KHS Brno – přesto výrobek uváděla na trh.
- 3) Pokud se jedná o situaci mezi 30.6.2002 a 15.11.2005, kdy již (podle zákona na ochranu veřejného zdraví) nebylo potřeba nechávat tyto výrobky schvalovat, ale mohly být uvedeny na trh poté, co si jejich výrobce (dovozce či distributor) ověřil, že odpovídají platným hygienickým předpisům, firma Aquel si nechala ověřit jen zařízení s 90% obtokem (by-passem) čili že vstupní voda z 9/10 obtékala okolo přístroje. Veškerá vyjádření příslušných orgánů (ať už KHS nebo MZ) se týkala právě a jen této úpravy a není možné je vztáhnout na jinak upravená zařízení. Navíc získané doklady – ve formě rozborů vody upravené tímto zařízením a ve formě vnitřních technických předpisů firmy Aquel – svědčily o tom, že výrobky zn. Aquel 200 a Aquel 400 v úpravě prodávané zákazníkům stanoveným hygienickým požadavkům neodpovídaly. A že jejich trvalé používání nebylo pro jejich uživatele ze zdravotního hlediska bezpečné.
- 4) Pokud se týče situace po 15.11.2005, od kdy byly zpřísněny požadavky na tento typ zařízení, firma Aquel ke dni 31.3.2006 dosud nepředložila žádný doklad o tom, že by jejich výrobky novým požadavkům odpovídaly.

MUDr. František Kožíšek, CSc.
6.4.2006

⁴ To jest Aquel 200 a Aquel 400. Aquel Energy není filtrační zařízení.

Pozn.: MUDr. Kožíšek pracuje ve Státním zdravotním ústavu v Praze jako vedoucí Odborné skupiny hygieny vody. Lze ho kontaktovat na adrese: voda@szu.cz.

Všechny v textu citované přílohy mohou být poskytnuty na žádost soudu.